

Բանկային գործունեության գլոբալացման դրական և բացասական կողմերի վերլուծությունը

Բաղդասարյան Վ. Վ.

Երևանի պետական համալսարանի Տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետ

(Հայաստան, Երևան)

vardanfortis33@gmail.com

Վճռորոշ բառեր՝ բանկ, գլոբալացում, ճգնաժամ, միջազգային, համակարգ, տնտեսություն, կառավարություն, քաղաքականություն, հետազոտություն, օտարերկրյա:

Анализ позитивных и негативных аспектов глобализации банковского бизнеса

Багдасарян В. В.

Ереванский государственный университет, факультет экономики и управления

vardanfortis33@gmail.com

Резюме: Вместе с процессами глобализации, набирает обороты и глобальная банковская деятельность. Устранение идеологических барьеров, а также развитие технологий, особенно средств коммуникаций, позволило банкам активизировать свою деятельность за рубежом.

Пока нет единого мнения о влиянии глобальных банков на государство. Некоторые специалисты, на примере ряда стран, утверждают, что присутствие иностранных банков имеет определенный положительный эффект. Другие утверждают обратное, приводя примеры стран, в которых иностранные банки способствовали возникновению кризисных ситуаций.

Утверждение о том что банковские организации развитых стран, работающих в развивающихся странах, работают более эффективно, чем их отечественные конкуренты, не получило однозначной поддержки в профессиональной литературе. Есть ряд исследований, которые поддерживают классический подход, но есть также исследования, которые показывают, что в некоторых странах (особенно в Латинской Америке) эффективность «дочек» иностранных банков и эффективность местных банков не сильно отличаются.

Вопрос о роли международных банков в формировании и распространении кризисных явлений достаточно сложен. Многочисленные исследования показывают, что подразделения иностранных банков реагируют на кризисные ситуации так же, как и местные кредитные организации, в частности, путем сокращения своей кредитной и инвестиционной деятельности. Во времена кризиса часто случается, что иностранным банкам представляется более целесообразным закрыть свои дочерние банки и в целом выйти из кризиса. Что касается кризисов, следует уточнить еще одно утверждение в отношении международных банков. То есть, из-за тесного сотрудничества и взаимозависимости глобальных банков и международных финансовых институтов, кризисные явления в одной части мира могут нанести ущерб домашним хозяйствам в других частях мира по эффекту домино. Следует отметить, что в этом случае не только глобальные банки, которые становятся распространителями кризисов, это также могут быть местные банки. Местные банки могут покупать рискованные облигации на внешнем рынке, которые представляют собой облигации с надутыми ценами какого небудь крупного иностранного банка.

Изучив опыт разных стран, становится ясно, что экономическое развитие страны в первую очередь зависит от качества экономической политики страны. И иностранные банки берут на себя роль ускорителя в случае хорошей или плохой экономической политики. В случае хорошей экономической политики иностранные банки способствуют экономическому росту, а в случае плохой экономической политики, способствуют кризисам и ухудшению ситуации.

Ключевые слова: банк, глобализация, кризис, международный, система, экономика, правительство, политика, исследования, иностранный.

Analysis of Positive and Negative Aspects of Banking Business Globalization

Baghdasaryan V.V.

Yerevan State University, Department of Economics and Management

vardanfortis33@gmail.com

Abstract: Together with the processes of globalization, global banking is also gaining momentum. The elimination of ideological barriers, as well as the development of technology, especially communication tools, allowed banks to intensify their activities abroad.

There is no consensus on the impact of global banks on the state. Some experts, using the example of a number of countries, argue that the presence of foreign banks has a certain positive effect. Others argue the opposite, citing examples of countries in which foreign banks have contributed to the emergence of crisis situations.

The assertion that the banking organizations of developed countries operating in developing countries operate more efficiently than their domestic competitors have not received unequivocal support in the professional literature. There are a number of studies that support the classical approach, but there are also studies that show that in some countries (especially in Latin America), the efficiency of subsidiaries of foreign banks and the efficiency of local banks are not very different.

The question of the role of international banks in the formation and spread of crisis phenomena is quite complex. Numerous studies show that divisions of foreign banks respond to crisis situations in the same way as local credit organizations, in particular, by reducing their lending and investment activities. As for crises, one more statement should be clarified with regard to international banks. That is, due to the close cooperation and interdependence of global banks and international financial institutions, crisis phenomena in one part of the world can cause damage to households in other parts of the world due to the domino effect. It should be noted that in this case, not only global banks, which become distributors of crises, it can also be local banks. Local banks can buy risky bonds in the foreign market, which are bonds with inflated prices of some large foreign bank.

Having studied the experience of different countries, it becomes clear that the economic development of a country primarily depends on the quality of the country's economic policy. And foreign banks take on the role of an accelerator in the event of a good or bad economic policy. In the case of a good economic policy, foreign banks contribute to economic growth, and in the case of a bad economic policy, they contribute to crises and worsen the situation.

Keywords: bank, globalization, crisis, international, system, economy, government, policy, research, foreign.

Գլոբալացման գործընթացների հետ միասին, նոր թափ է հավաքում նաև բանկերի միջազգային, և երբեմն նաև գլոբալ գործունեությունը: Գաղափարական արգելքների վերացումը, ինչպես նաև տեխնոլոգիաների հատկապես կապի միջոցների զարգացումը թույլ տվեցին որպեսզի բանկերն ավելի ինտենսիվացնեն իրենց գործունեությունն արտերկրում: Տարածման համար հատկապես գրավիչ շուկա էին նոր անկախացած, կամ անցումային տնտեսություն ունեցող երկրները: Այսօր, համաշխարհային տնտեսության մի շարք ոլորտներում միջազգային բանկերի դերը անփոխարինելի է դարձել:

Երկրի վրա օտարերկրյա բանկերի ազդեցության հարցի շուրջ միասնական կարծիք դեռևս գոյություն չունի: Որոշ տնտեսագետներ, մի շարք երկրների օրինակը բերելով, պնդում են, որ օտարերկրյա բանկերի ներկայությունը ունենում է միանշանակ դրական ազդեցություն: Մյուսները պնդում են հակառակը, բերելով այն երկրների օրինակը, որտեղ օտարերկրյա բանկերը նպաստել են ճգնաժամային իրավիճակների առաջացմանը: Մենք որոշել ենք ավելի մանրամասն ուսումնասիրել տվյալ դեպքերը, վերջնական կարծիք կազմելու համար:

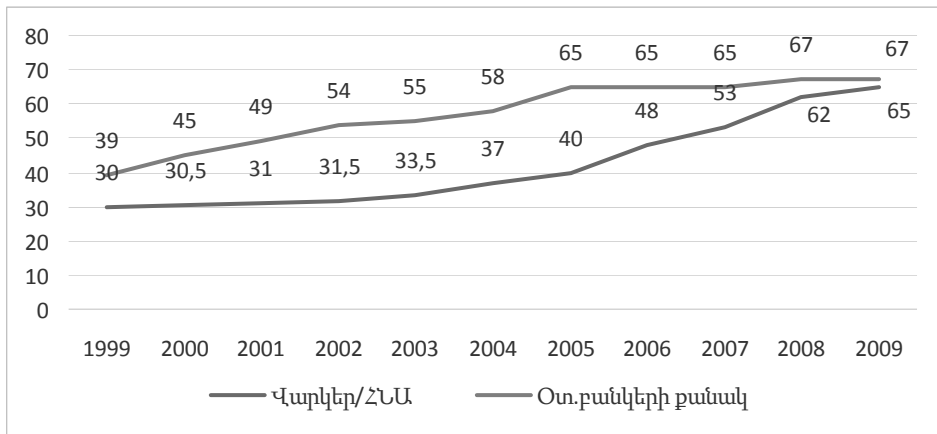
Մի շարք հեղինակների աշխատություններում ապացուցվում է այն ենթադրությունը, որ զարգացող երկրներում օտարերկրյա բանկերի ներկայության ընդլայնումը բերում է այդ երկրներում տոկոսադրույքների անկմանը,

վարկային ռեսուրսների ալոկացիայի բարելավմանը, ինչպես նաև տեղական վարկային կազմակերպությունների և ազգային բանկային համակարգերի աշխատանքի էֆեկտիվության բարձրացմանը:

Դա երևում է նաև մեր ուսումնասիրություններից: Մենք վերցրել ենք անցումային յոթ արևելաեվրոպական՝ Լեհաստան, Չեխիա, Հունգարիա, Սլովակիա, Էստոնիա, Լիտվա, Լատվիա, և երկու նախկին հարավսլավական՝ Հորվաթիա, Սլովենիա, երկրներ, և դիտարկել ենք այն ժամանակահատվածը (2000-ականների սկիզբ), երբ օտարերկրյա վերահսկողությամբ բանկերի քանակը, և դրանց ակտիվների մեծությունը այդ երկրների բանկային համակարգերի ընդհանուր ակտիվների մեջ սկսեցին որակական աճ արձանագրել:

Նշենք, որ օտարերկրյա բանկերի թիվը աճել է տեղական բանկերի թվի նվազմանը զուգահեռ: Իսկ օտարերկրյա բանկային կապիտալի բաժինը այդ թվականներին հասել է իր գագաթնակետին, միջինը կազմելով 77%:

Ներկայացված աշխատանքների արդյունքները գնահատելով, հարկավոր է նաև նշել հետևյալը: Մի կողմից, կասկած չի առաջացնում այն փաստը, որ օտարերկրյա բանկերի մուտքի արդյունքում միջազգային մրցակցության ուժեղացումը խթանում է տեղական վարկային կազմակերպություններին ավելի օպտիմալացնել իրենց գործունեությունը, այդ թվում նաև հաստատել տնտեսապես ավելի հիմնավորված տոկոսադրույքներ:

Գծապատկեր 1. Օտարերկրյա նշանակալի մասնակցությամբ բանկերի քանակի և վարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության աճը անցումային տնտեսությամբ ինը երկրներում. 1999-2009 (%). (Հաշվարկվել է կազմվել է հեղինակի կողմից, հիմնվելով "Global Financial Development Database". World Bank Group. 2018.-ի տվյալների վրա:)

Մյուս կողմից, պարզ է որ 2000-ական թթ-ի զարգացող երկրներում տոկոսադրույքների նվազեցմանը և բանկային հատվածի արդյունավետության ավելացումը ընդհանուր առմամբ անհնար կլինեք առանց ազատ մրցակցությունը և ներդրումները խթանող քաղաքականության:

Ազգային և օտարերկրյա ծագումով բանկերի համեմատական արդյունավետության գնահատականները ցույց են տալիս, որ զարգացած երկրներում տեղական վարկային հաստատությունները, իրենց ֆինանսական և գործառնական ցուցանիշներով, հիմնականում, գերազանցում են օտարերկրյա բանկերի ստորաբաժանումներին: Դա կապված է նրա հետ, որ օտարերկրյա բանկերը չունենալով նշանակալից մրցակցային առավելություններ, ստիպված են հավելյալ ծախսեր կրել, կապված զարգացած երկրների գերհազեցած շուկաներ մուտք գործելու հետ:

Մենք ուսումնասիրել ենք խոշոր միջազգային բանկերի հայրենիք հանդիսացող, և միևնույն ժամանակ ազատական տնտեսական քաղաքականություն վարող երկրների բանկերի ցուցակի առաջին տասնյակում օտարերկրյա բանկերի ներկայությունը:

- Մեծ Բրիտանիայի բանկերի առաջին տասնյակում միակ օտարերկրյա բանկը իսպանական Santander-ի համանուն դուստրն է, որն իր կապիտալի մեծությամբ վեցերորդն է: Հետաքրքիր է, որ դեռևս մի քանի տարի առաջ Santander-ը իր ակտիվների մեծությամբ հինգե-

րորդն էր, սակայն հետագայում բրիտանական Standard Chartered բանկը նրանից առաջ անցավ:

- Գերմանիայի ամենախոշոր տաս բանկերի ցուցակի մեջ միակ օտարերկրյա նշանակալի ներկայությունն ունեցող բանկը Իտալիայում տեղակայված UniCredit Bank AG-ի դուստր հանդիսացող HypoVereinsbank-ն է:
- Ֆրանսիայի և Կանադայի բանկային համակարգերի առաջավոր տասնյակում ևս ներկա են մեկական արտասահմանյան բանկեր, և հատկանշական է որ երկու դեպքում էլ խոսքը գնում է բրիտանական HSBC-ի դուստրերի մասին: Ֆրանսիայում այն զբաղեցնում է յոթերորդ տեղը, Կանադայում՝ ութերորդ:
- Իտալիայում, առաջնորդ տասնյակում ներկա են երկու օտարերկրյա բանկեր, և երկուսն էլ հանդիսանում են ֆրանսիական բանկերի դուստրեր: BNP Paribas-ի դուստր Banca Nazionale del Lavoro-ն զբաղեցնում է յոթերորդ տեղը, իսկ Crédit Agricole Italia-ն տասերորդն է:
- Ճապոնիայի բանկերի առաջին տասնյակում օտարերկրյա բանկերը բացակայում են: Դրան կա երկու բացատրություն.

1. Մինչև վերջին ժամանակները, Ճապոնիան գրեթե բոլոր տեսակի օտարերկրյա ընկերությունների համար կիրառում էր մուտքի խոչընդոտներ:

2. Ճապոնական բանկային համակարգը բավական կենտրոնացած է, և օտարերկրյա բանկերի համար շատ դժվար է մրցակցել

ճապոնական ավանդական բանկային հսկաների հետ:

- ԱՄՆ-ի բանկային առաջատարների մեջ նույնպես օտարերկրյա բանկերը բացակայում են: Սակայն, այս դեպքում դա հիմնականում բացատրվում է օտարերկրյա բանկերի անմըրցունակության մակարդակով:¹

Միևնույն ժամանակ, այն թեզը, թե զարգացած երկրների բանկային կազմակերպությունները, որոնք գործում են զարգացող երկրներում, ավելի արդյունավետ են աշխատում քան իրենց տեղացի մրցակիցները, մասնագիտական գրականության մեջ միանշանակ աջակցություն չի ստանում: Գոյություն ունեն մի շարք աշխատություններ, որոնք պաշտպանում են դասական մոտեցումը, սակայն կան նաև հետազոտություններ, որոնք ցույց են տալիս որ որոշ երկրներում (հատկապես լատինամերիկյան), օտարերկրյա բանկերի «դուստրերի» և տեղական բանկերի արդյունավետության ցուցանիշները այնքան էլ շատ չեն տարբերվում:

Լատինամերիկյան երկրներում միշտ եղել է բանկ – ձեռնարկություն կապը: Այսինքն, այս կամ այն ոլորտում ներգրավված որևէ ընկերություն ուներ նաև գործարար կապեր որևէ բանկի հետ, կամ էլ ուղղակի վերահսկում էր այդ բանկը: Բանկերը, իրենց հերթին առաջին իսկ պահանջի դեպքում, իրենց հետ կապված ընկերություններին ապահովում էին ֆինանսներով: Նույն բանկերը շատ հաճախ իրենց գործունեությունը ուղղում էին կառավարության պոպուլիստական խոստումներին համաձայն՝ այս կամ այն ոլորտը, կամ աշխարհագրական շրջանը վարկավորելուն: Այս ամենը հնարավոր էր, դե ֆակտո ինքնուրույնությունից զուրկ կենտրոնական բանկերի թույլտվությամբ: Այսպիսի պայմաններում, օտարերկրյա բանկերը մուտք գործելով լատինամերիկյան երկիր, իրենց հետ նոր բանկային մշակույթ բերելու փոխարեն, ավելի եկամտաբեր էին համարում հարմարվել գործող պայմաններին: Դրանից բացի, օգտվելով կենտրոնական բանկերի տկարությունից, օտարերկրյա բանկերը (տեղականների հետ միասին) վարում էին էքսեսիվ վարկավորման քաղաքականություն, ինչը բերում էր վարկային փու-

չիկների և ճգնաժամային իրավիճակների ձևավորմանը: Այդպիսի ճգնաժամեր տեղի ունեցան Չիլիում (1982-1983 թթ.), Վենեսուելայում և Մեքսիկայում (1994 թ.), և Արգենտինայում (2001 թ.):

Չիլիում մինչև 1974 թ-ը օտարերկրյա վարկային կազմակերպությունների գործունեության վրա գործում էր սահմանափակում, իսկ տնտեսության մեջ մեծ դեր էր խաղում պետական հատվածը: Հետագայում, երբ տեղի էր ունենում արդյունաբերության և բանկային հատվածի լայնածավալ սեփականաշնորհում, թույլատրվեց նաև օտարերկրյա բանկերի մուտքը երկիր, և դրանց իրավունքները լիովին հավասարեցվեցին տեղականների իրավունքների հետ: Սակայն, տնտեսության արմատական ազատականացումը բերեց վերևում հիշատակված բանկեր - ձեռնարկություններ կապին, դրանից բխող հետևանքներով: Այդ հետևանքներից էր վարկավորման մակարդակի անկառավարելի աճը: Սա բերեց 1982-1983 թթ-ի բանկային ճգնաժամին, երբ տնտեսության մեջ «վատ» վարկերի ծավալը մոտավորապես հավասարվել էր ողջ բանկային համակարգի կապիտալացման մակարդակին: Այդ ժամանակ երկրում գործող 19 օտարերկրյա բանկերից երեքում ժամկետանց վարկերի մեծությունը շուրջ երկու անգամ գերազանցում էր իրենց կապիտալի և պահուստների գումարը: Քանի որ այդ ճգնաժամը տեղի էր ունեցել ընդհանուր տնտեսական բարեփոխումների գործընթացի համատեքստում, շուտով, Չիլիի կառավարությունը միջոցներ ձեռնարկեց իրավիճակը շտկելու, և նախորդի կրկնությունը թույլ չտալու համար: Բանկային համակարգի ստաբիլ գործունեության համար մշակվեցին հրստակ կանոններ՝ ինքնավար կենտրոնական բանկի հովանավորությամբ: Իսկ բանկային կապիտալը համալրելու համար, նորից սկսեց իրախուսվել օտարերկրյա բանկերի մուտքը: Վերջիններս, այս անգամ պետք է գործեին նոր կանոններին համապատասխան:²

Ի տարբերություն Չիլիի, որտեղ օտարերկրյա բանկերը մուտք գործեցին տնտեսության ազատականացման և շուկայականացման պայմաններում, երբ առաջացած ճգնաժամի պատճառը գերազատականացումն էր, իրա-

¹ Banks Around The World - <https://www.relbanks.com/worlds-top-banks>

² M. Margitich. “The 1982 Debt Crisis and Recovery in Chile“. Lehigh University. 1999.

վիճակը Վենեսուելայում և Մեքսիկայում այլ էր: Այնտեղ, օտարերկրյա բանկերը գործում էին պետական և մասնավոր հատվածների միաձուլման և գերկոռումպացվածության պայմաններում, և ըստ երևույթի հանդիսանում էին այդ համակարգի մասը:

Երբ ներքին խնդիրներին գումարված նավթի համաշխարհային գների անկումը Վենեսուելայում առաջացրեցին խորը տնտեսական ճգնաժամ, օտարերկրյա բանկերը հիմնականում կանգուն մնացին՝ իրենց մայր բանկերի օժանդակության շնորհիվ: Իսկ սնանկացած տեղական բանկերը սկզբում ազգայնացվեցին, իսկ հետո վերավաճառվեցին օտարերկրյա գնորդներին: Օտարերկրյա գնորդները հիմնականում իսպանական բանկերն էին, որոնք պատմականորեն ակտիվ են տարածաշրջանում: Սակայն, անհրաժեշտ ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների բացակայության պայմաններում, օտարերկրյա բանկերը դարձյալ չկարողացան էական փոփոխություններ առաջացնել վենեսուելական տնտեսությունում: Արդյունքում, 2000-ական թթ-ի սկզբին բոլոր խոշոր օտարերկրյա բանկերը ազգայնացվեցին երկրի հեղափոխական կառավարության կողմից: Այսպիսի անսպասելի շրջադարձերը հազվադեպ չեն թույլ ինստիտուցիոնալ միջավայր ունեցող երկրներում:³

Միևնույն թույլ ինստիտուցիոնալ միջավայրը, արտահանման ծավալների նվազումը, և պետական պարտքի աճը 1994 թ-ին հանգեցրեցին մեքսիկական ազգային արժույթի՝ Պետոյի արժեզրկմանը, և ճգնաժամի առաջացմանը: Եթե ճգնաժամին նախորդող իրադարձությունները հիշեցնում են վենեսուելական օրինակը, ապա հետճգնաժամային զարգացումները ավելի հիշեցնում են չիլիական օրինակը: Միջոցներ ձեռնարկվեցին տնտեսական վիճակը կայունացնելու, և վարկային կարգապահությունը բարձրացնելու նպատակով: Ինչպես և շատ այլ դեպքերում բանկային համակարգում առաջացած բացերը եկան լրացնելու օտարերկրյա բանկերը: Այսօր, մեքսիկական բանկային համակարգը բնութագրվում է որպես կենտրոնացման բարձր մակարդակ ունեցող: Երկրում գործող 48 բանկե-

րից յոթը՝ BBVA Bancomer, CitiBanamex, Santander, Banorte, HSBC, Inbursa, և Scotia Bank վերահսկում են ընդհանուր բանկային համակարգի 78%-ը: Նշվածներից միայն Banorte-ն է Մեքսիկական:⁴ Ընդհանրապես, G20-ի երկրներում, օտարերկրյա բանկային կապիտալի մակարդակով Մեքսիկան գտնվում է առաջին տեղում:⁵

Արգենտինյան ջանքում էր իր հարևան Չիլիի նման ստեղծել կայուն, ազատական տնտեսություն: Այդ նպատակով 1994 թ-ից սկսած այն վերացրեց օտարերկրյա բանկերի մուտքի համար բոլոր սահմանափակումները: Ցավոք սրտի, տնտեսական կայունության հասնելու նպատակով, կառավարությունը մեծ սխալ թույլ տվեց՝ այն արգենտինական պետոյի փոխարժեքը կցեց ԱՄՆ դոլարին 1:1 հարաբերակցությամբ: Սկզբում դա բերեց որոշ կայունության, և գնաճի կարգավորման: Սակայն, դոլարային փոխարժեքը շուտով բերեց արտահանման թանկացմանը, և ներմուծման էժանացմանը: Բանկերը առատորեն վարկավորում էին ներմուծման գործընթացները, իսկ այդպիսի վարկավորման գործընթացում օտարերկրյա բանկերը տեղականներից հետ չէին ընկնում: Այդ ամենը 2001 թ-ին բերեց տնտեսական ճգնաժամի, հիպերինֆլյացիայի, և բանկերի սնանկացման: Մի շարք օտարերկրյա բանկեր (օրինակ՝ կանադական Bank of Nova Scotia-ն) որոշեցին չօժանդակել իրենց «դուստրերին», և դուրս գալ Արգենտինայից: Արգենտինական ճգնաժամի թե առաջացման, թե կարգավորման մեջ օտարերկրյա բանկերի դերը ոչ գերազանցում էր, ոչ էլ զիջում էր տեղականներին: Ճգնաժամից հետո մինչ օրս, օտարերկրյա բանկային կապիտալի բաժինը տեղական բանկային կապիտալի մեջ հիմնականում գտնվում է կայուն 25 % մակարդակի վրա:⁶

Այս ամենը ցույց է տալիս, որ օտարերկրյա բանկի ներկայությունը դեռևս բավարար պայման չէ, որպեսզի այն արդյունավետ գործի: Երկիրը կարող է թույլ տալ ազատ մուտք գործել սեփական բանկային շուկա, սակայն

³ R. De Krivoy, "THE VENEZUELAN BANKING CRISIS - EPILOGUE". Toronto Centre. 2003.

⁴ "Mexico - Banking Systems". 2018. [export.gov-
https://www.export.gov/article?id=Mexico-Banking-Systems](https://www.export.gov/article?id=Mexico-Banking-Systems)

⁵ "Report for Selected Country Groups and Subjects". World Economic Outlook. International Monetary Fund. October 2018.

⁶ M. Feldstein, "Argentina's Fall: Lessons from the Latest Financial Crisis", Foreign Affairs. 2002

սահմանափակումներ և խոչընդոտներ առաջացնել արդեն տեղում գործունեություն ծավալելու վրա: Օրինակ, մի շարք երկրներում ամբողջ շուկան կարող է վերահսկվել մեկ կամ մի քանի պետական բանկի կողմից, ինչպես Ադրբեջանում և Բելառուսում:

Եվ վերջապես, ամենատարածված պրնցիպներն են, որ օտարերկրյա բանկերը նախընտրում են իրենց բիզնեսը կենտրոնացնել երկրների տնտեսական կենտրոններում, այդպիսով որևիցե ձևով չեն նպաստում երկրների զարգացման տարածաշրջանային անհավասարության հաղթահարմանը: Ասում են, որ օտարերկրյա բանկերի քանակի աճը չի բերում բանկային ցանցերի խտության, կամ բնակչությանը բանկային ծառայություններ մատուցման ընդլայնմանը: Ավելին, եթե միջազգային բանկերի շուկա մուտք գործելը տեղի է ունեցել տեղական հաստատությունների գնման ճանապարհով, ապա շատ հաճախ նոր տերերը ցանկանալով բարձրացնել ձեռք բերված ակտիվների շահութաբերությունը, իրականացրել են պակաս շահավետ ստորաբաժանումների լիկվիդացում: Այդ պնդումը կարող է իրական լինել, սակայն այն չի կարելի ընդունել որպես օրինաչափություն: Վերևում բերված մեր օրինակներից պարզ երևում է, որ օտարերկրյա բանկերը, տարբեր երկրներում իրականացնում տարբեր քաղաքականություններ: Նույն HSBC-ն որը կենտրոնամերիկյան զարգացող երկրում իր գործունեությունը սփռում է երկրի գրեթե ողջ տարածքով մեկ, Հայաստանում իր գործունեության շրջանակը սահմանափակում է մայրաքաղաքով: Կարելի է ասել, որ օտարերկրյա բանկերը իրենց ռիսկերը սահմանափակելու նպատակով, շատ հաճախ տեղականներից ավելի զուսպ են վարկեր տրամադրելու հարցում, իսկ պոտենցյալ վարկառուներին ներկայացվող պահանջների հարցում ավելի խիստ են: Սակայն, դա չենք կարող անվանել միայն խոշոր ձեռնարկությունների, կամ վերազգային կորպորացիաների շահերի սպասարկում:

Ավելի բարդ է ճգնաժամային երևույթների ձևավորման և տարածման մեջ միջազգային բանկերի դերի հարցը: Բազմաթիվ հետազոտություններ ցույց են տալիս, որ օտարերկրյա բանկերի ստորաբաժանումները իրենց գործելու երկրներում, ճգնաժամային երևույթներին արձագանքում են նույն կերպ, ինչպես տեղա-

կան վարկային կազմակերպությունները, մասնավորապես համապատասխան չափերով կրճատելով իրենց վարկային և ներդրումային գործունեությունը:⁷ Ճգնաժամների ընթացքում հաճախ պատահում է այնպես, որ օտարերկրյա բանկերը ավելի նպատակահարմար են գտնում փակել իրենց դուստր բանկերը, և ընդհանրապես դուրս գալ ճգնաժամի մեջ գտնվող երկրից: Այդպես տեղի ունեցավ Արգենտինայում 2001 թ-ին, սակայն այնտեղ բանկերի փակումը մասայական չէր, և երկիրը լքած բանկերին շուտով փոխարինեցին այլ օտարերկրյա բանկեր: Սակայն դրությունը այլ էր Հունաստանում, ընդամենը մի քանի տարի առաջ: Հունական ծանր ճգնաժամի (2012թ.) հետևանքով երկիրը լքեցին գրեթե բոլոր օտարերկրյա բանկերը, որոնք իրենց դուստրերին վաճառեցին տեղական բանկերին:

Շարունակելով ճգնաժամների թեման, պետք է պարզաբանենք ևս մեկ պնդում միջազգային բանկերի վերաբերյալ: Այն է, որ գլոբալ մակարդակով միջազգային բանկերի, և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների սերտ համագործակցության և փոխկախվածության հետևանքով, աշխարհի մի մասում առաջացած ճգնաժամային երևույթները կարող են դոմինոյի էֆեկտով վնասել նաև աշխարհի այլ հատվածներում գտնվող տնտեսություններին: Այդ երևույթի վառ օրինակն է 2008-2009 թթ-ի ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը: Սակայն, պետք է նշենք որ այս դեպքում միայն գլոբալ բանկերը չէ, որ դառնում են ճգնաժամ փոխանցողներ, դա կարող են լինել նաև տեղական բանկերը: Տեղական բանկերը կարող են արտաքին շուկայում ձեռք բերել ռիսկային պարտատոմսեր (առանց վտանգի մասին իմանալու), որոնք էլ որևէ արտասահմանյան «too big to fail» տեսակի խոշոր բանկի գերազնահատված պարտատոմսերն են հանդիսանում:

Ամփոփելով երկրների տնտեսությունների վրա միջազգային բանկերի ազդեցության հետևանքների ուսումնասիրությունը, հարկավոր է ընդունել, որ այս ոլորտում դժվար է որևիցե ընդհանրացումներ անել, եթե ուշադ-

⁷ Arena M., Reinhart C, Vazquez F. The lending Channel in Emerging Economies: Are Foreign Banks Different? - NBER, Cambridge, Working Paper №12340,2006.

րության կենտրոնում պահենք միայն բանկերի գործունեությունը:

Մենք տեսանք, որ միևնույն տնտեսական հաջողությունները, և անկումները կարող են տեղի ունենալ ինչպես օտարերկրյա բանկերի նշանակալի ներկայությամբ երկրներում, այնպես էլ օտարերկրյա բանկերի սահմանափակ ներկայությամբ երկրներում: Տարբեր երկրների փորձը ուսումնասիրելով, պարզ է դառնում որ երկրի տնտեսական զարգացումը առաջին հերթին կախված է այդ երկրի կողմից վարած տնտեսական քաղաքականության որակից: Իսկ օտարերկրյա բանկերը թե լավ, թե վատ տնտեսական քաղաքականության դեպքում ստանձնում են գործընթացների արագացուցիչի դերը: Լավ տնտեսական քաղաքականության դեպքում օտարերկրյա բանկերը նպաստում են տնտեսական աճին, իսկ վատ տնտեսական քաղաքականության դեպքում ընդհակառակը, նպաստում են ճգնաժամերի առաջացմանը, և իրավիճակի վատթարացմանը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Arena M., Reinhart C, Vazquez F. The lending Channel in Emerging Economies: Are Foreign Banks Different? - NBER, Cambridge, Working Paper №12340,2006.
2. Banks Around The World. «World's Top Banks» - <https://www.relbanks.com/worlds-top-banks>
3. R. De Krivoy, “THE VENEZUELAN BANKING CRISIS - EPILOGUE”. Toronto Centre. 2003.
4. EXPORT.gov. “Mexico - Banking Systems”.2018.- <https://www.export.gov/article?id=Mexico-Banking-Systems>
5. M. Feldstein, “Argentina’s Fall: Lessons from the Latest Financial Crisis”, Foreign Affairs. 2002
6. International Monetary Fund."Report for Selected Country Groups and Subjects". World Economic Outlook. October 2018.
7. M. Margitich. “The 1982 Debt Crisis and Recovery in Chile“. Lehigh University. 1999.
8. World Bank Group."Global Financial Development Database". 2018.